

OPANOWANIE (49) *sb n*

Oba o oraz oba a jasne, e pochylone.

sg N opanowani(e) (2). *◇ G* opanowaniã (10); -ã (9), -a (1); -ã : -a *CzechEp* (2:1). *◇ D* opanowaniu (1). *◇ A* opanowanié (25); -é (3), -(e) (22). *◇ I* opanowaniem (6); -ém (1), -(e)m (5). *◇ L* opanowaniu (5).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde bez cytatu s.v. opanować.

1. *Zawładnięcie, zagarnięcie pod swoją władzę; occupatio JanStat, Cn [w tym: kogo, czego (14)] (15)* : Wfzytki te rzeczy/ y tym podobne/ dla tego wymyflano/ żeby ludzie waleczni byli/ zá czymby opánowanie drugich ludzi przysć mogło *GórnDworz Hhv; SkarJedn 256; SkarŻyw 501; Krolá Litewfkiego Synowiec iego Stroinat [...]* fadząc fie ná opánowanie Litewfkiey ziemie/ we fpiączki zábił *StryjKron 335, 712; CzechEp 165; Acz Miftrz y Zakon zá opánowaniem ziem przerzeczonych wfzytki dobrá y kupie [...]* które [...] potonęły/ iáko włafné z oného vtonienia [...] brał *SarnStat 1118, 1100; VotSzl Bv.*

W połączeniach szeregowych (2): Bywać też czáfem zgromádzenye ludzi zgodne y porządne ná co złego/ yáko ná złodzyeytwo/ ráytárftwo/ álbo opánowane poftromnych żyem y ludzi/ álbo ná co tákyego *KromRozm III A5v; RejPos 251v.*

Szeregi: »ułapienie, opanowanie« (2): [*gdy który obywatel*] o włápienie dzieięćin y innych rzeczy kościelnych opánowanie [*vel aliarum rerum Ecclesiasticarum occupationem JanStat 245*]/ álbo o którékolwiek wyftępk/ [...] fkazaniem fprawiedliwie będzie záklęt *SarnStat 190 [idem] 898.*

»wzięcie i opanowanie« (1): która [*zgoda*] była [...] áż do wzięcia y opánowania ich [*ad receptionem et occupationem eorundem JanStat 847*] przez Miftrzá y Zakon iego *SarnStat 1071.*

»opanowanie albo zniewolenie« (1): nie to/ żeby ná thák wiele drobiozgu/ oŝtrze pátrzał/ á nie walczył/ chybá ná te/ ktorzy opánowania/ ábo zniewolenia godni *GórnDworz li3v.*

2. *Zarządzanie, władanie; władza; potestas PolAnt (28)* : To opánowanie/ iefzcze w całym á dofkonałem przyrodzeniu dáne ieft: ále zginęło przez vpadek człowieczy *BibRadz I 1v marg; BudBib 4.Esdr 11/28, 31.*

opanowanie czego (3): przez z mártwychwftanie fwe otrzymał opánowanie wfzytkiego ftworzenia według człowieczeńftwá fwego. *LubPs B6v; GórnDworz Ee5; RejPos 191v.*

opanowanie nad kim, nad czym (2): *LubPs P5v*; Mieycie opánowanie nád rybámi morfkiami [*et dominamini in pisces maris*]/ nád ptaki powietrznemi/ y nád wfzemi zwierzęthy co fię rucháią ná ziemi. *BibRadz Gen 1/28.*

opanowanie czyje [w tym: pron poss (8), G pron (3), ai poss (1)] (12): abyś nas WKM w takowe ich opanowanie nie tylko podawać nie raczył, ale owszem od nich bronił *Diar 87*; Moáb ten będzie poddánym w me opánowane *LubPs Y6v*; A ten popis vftáwił Auguftus/ nie iżby nowá dań mieć chciał/ ále iżby wiedział pańftwá/ fkárby/ moc/ y dochody w opánowaniu fwym. *BibRadz II 32 marg; RejAp 9; WujJudConf 158v*; A teras Panie oto narody ty [...] poczęły nas opánowaniem fwym vciázác y pożerác/ á my ktorzy ieftefmy ludem twoim/ [...] podánichmy fą wręce ich. *BudBib 4.Esdr 6/58, Eccli 24/11*; [z kthorymi [*Kościołami*] y dziś máią fpolność w wierze/ Moŝkwá/ Ruś/ Multáni/ Wołofzy/ Illirici/ y infze ziemie/ kthore fą pod opánowaniem Tureckim. *PrazRozm C3*]. *Cf* »być

w [czyim] opanowaniu«, »mieć w opanowaniu swoim«, »przyść w [czyje] opanowanie«, »wziąć [kogo] w opanowanie swoje«.

Zwroty: »być w [czyim] opanowaniu« (1): A tak w tymci to domu Bołkiewy szyrokości jego wftawicznie są wżycy wierni jego/ gdyż wżycy są w opánowaniu świętym jego. *RejPos* 293v.

»mieć opanowanie« (3): *LubPs* P5v; *BibRadz* I 1v *marg*; Ach wżechmogący dobrotliwy Pánie/ co ná wżyczek świat maż opánowanie/ weyżrzył ná náże płacziwe wołanie *ArtKanc* R16.

»mieć [co] w opanowaniu swoim« (2): iedno iákobychemy sie mogli s tym tak dobrotliwym Pánem fprzyiąnić ktory ma wżyczek świat/ y niebo/ y ziemię/ w mocy á w opánowaniu swoim. *RejPos* 63, 185.

»otrzymać, wziąć opanowanie« = *tenere principatus Vulg* (1:1): A dla tego wżycy ludzie wyznają cye Pánye/ Gdiześ są po wżyczym świecie wżął opánowane *LubPs* M3; *BudBib* 4.*Esdr* 11/25.

»(po)dać [kogo, co] w opanowanie« [szyk zmienny] (5): *LubPs* Yv *marg*; o błogofławioneśz tho było dobrodzyeystwo twoie nász wżechmogący á błogofławiony Pánie/ dáć tak nikczemnemu ftworzeniu w posłuzenstwo á w opánowanie wżyczek świat *RejPos* 337v, 74v, 191v, 239.

»przyść w [czyje] opanowanie« (1): Y pómnię/ iáko przyżli w mé opánowanie *GosłCast* 14.

»wziąć [kogo] w opanowanie swoje« (1): iż chocia im kęs poszczęści on mistrz ich/ pomagając im onych wydárthkow ich/ więcej to dla siebie czyniąc niż dla nich/ áby potym tym száfował wedle wolej swoiey/ á ie áby potym wziął w opánowanie swoie/ á w posłuzenstwo swoie *RejPos* 85.

Szeregi: »moc a opanowanie« (1): Iáko Pan pod moc á w opánowane Zydów dał możne krole *LubPs* Yv *marg*; *RejPos* 63, 185.

»posłuszeństwo a opanowanie« [szyk 4:1] (5): Daćci rozum/ zdrowie/ daćci członki fláchetne przed inemi zwierzęty / daćci w posłuzenstwo á w opánowanie wżyczko ine ftworzenie swoie *RejPos* 74v, 85, 191v, 239, 337v.

3. O władnięcie, opętanie (4) :

opanownie czego (1): A toć iest doświádfzenie świętych/ á toć iest probá wżyczych wiernych ie^{go}/ ktorzy od niego nie odstępują mieżkając w opánowaniu członków szátánfkich. *RejAp* 25.

opanowanie czyje [*G sb i pron* (3)] (3): ktorzi [*bojaźń i gniew*] się w nas tak w krádli/ iż zá ich opánowaniem [*quorum in imperio*]/ niemoże się przy nas rozum ábo prawdziwy rozáfdek ośtác. *ModrzBaz* 7; Wtora rzecz y vpewniánie o dániu człowieka obiecánego od Bogá: ku ftárciu głowy wężowey/ á wykupieniu z opánowania jego narodu ludzkiego *CzechEp* 297, 110.

4. *Zwalczenie, przewycięzenie* (1) : Expugnabilis – łatwi do opanowania. *Calep* 396a.

5. *Uzyskanie, dostąpienie* [czego] (1) :

W połączeniu szeregowym (1): áby sie káždy wierny rokochał w tym/ iż też iest náznáczon á powołan do opánowania opieki á do krolestwa Pána swego *RejPos* 273v.

Synonimy: 1. *zajęcie*; 2. *władanie, władza*; 3. *opętanie*; 4. *pokonanie, zwycięzenie*; 5. *dostąpienie*.

Cf **OPANOWAĆ, OPANOWIENIE**